Dil ve Edebiyat Araştırmaları | Journal of Language and Literature Studies
Sayı/Issue: 32 - Autumn 2025, 123-136
DOI: 10.30767/diledeara.1686951 | **ISSN:** 1308-5069 **E-ISSN:** 2149-0651 Araştırma Makalesi / Research Article

Halk Kültüründe Murt Sembolizmi ve Türk Kültüründeki İzleri

Myrtle Symbolism in Folk Culture and Its Reflections in Turkish Tradition

Nurullah GÖZCÜ*

* Öğr. Gör. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara/Türkiye, nurullah.gozcu@asbu.edu.tr,
ORCID: 0000-0003-2148-8124
ROR ID: ror.org/025y36b60

Gönderilme Tarihi / *Received Date*
29.04.2025
Kabul Tarihi / *Accepted Date*
21.06.2025
Yayım Tarihi / *Publication Date*
21.10.2025

Atıf/Citation: Gözcü, N., Halk Kültüründe Murt Sembolizmi ve Türk Kültüründeki İzleri *Dil ve Edebiyat Araştırmaları,* 32, 123-136 doi.org/10.30767/diledeara.1686951

Hakem Değerlendirmesi:
İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme.
Çıkar Çatışması:
Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek:
Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.
Peer-review:
Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest:
The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support:
The author declared that this study has received no financial support

Dil ve Edebiyat Araştırmaları
Dergimizde yayımlanan makaleler CC-BY-NC-ND lisansı altında açık erişim olarak yayımlanmaktadır.

Language and Literature Studies
The articles published in our journal are published as open access under the CC-BY-NC-ND license.
tded.org.tr | 2025

Öz

Murt (Myrtus communis), Anadolu'da mersin ya da hambeles yaygın adlarıyla da bilinen bir bitkidir. Mersingiller ailesinin alt türü olan bitkinin, pek çok dilde karşılığının olması ve muhtelif bölgelerde yetişmesi, onun yalnızca Akdeniz ikliminin hâkim olduğu bölgelere özgü olmadığını göstermektedir. Antik Yunancadaki myrtos kökünden diğer dillere geçmiş olan murt, Anadolu sahasında kendine özgü bir işlevsel yapıya sahiptir. Söz konusu işlevin anlaşılabilmesi ise kültürel dokuya ne düzeyde işlendiğinin belirlenebilmesinden geçmektedir. Bu doğrultuda çalışmada, murt sembolizmine öncelikle adlandırmaları, mitolojik kökeni, ritüelistik yönü ve inançlardaki izleri üzerinden yaklaşılmıştır. Akabinde ise kültürel antropoloji zemininde analiz edilerek Türk kültüründeki yerine metin merkezli kaynaklardan elde edilen sözlü kültür ürünleri üzerinden odaklanılmıştır. Bulgular doğrultusunda Türk kültüründe murtun, yalnızca halk hekimliği yönüyle tıbbi bir kaynak değil halk inançları ve sözlü kültürde de rol alan çok yönlü bir sembol olduğu tespit edilmiştir. Böylelikle geleneksel bilgi sözlü aktarım yoluyla korunmuş; modern tıp yaygınlaşsa dahi murt, şifa, bereket ve koruma arayışının doğal karşılığı olmaya devam etmiş (etmektedir).

Anahtar Kelimeler: Murt, Mersin, Hambeles, Türk Kültürü, Halk Kültürü.

Abstract

Murt (Myrtus communis), known in Anatolia by the vernacular names mersin (myrtle) or hambeles, belongs to the Myrtaceae family. Its presence under numerous appellations across diverse regions indicates that the species is not restricted to areas governed solely by a Mediterranean climate. Deriving from the Ancient Greek root myrtos, the plant has assumed a distinctive functional role within the Anatolian cultural sphere. Understanding this role, however, requires determining the extent to which myrtle has been woven into the local cultural fabric. Accordingly, the present study first approaches myrtle symbolism through its nomenclature, mythological origins, ritualistic dimensions, and traces in belief systems. Subsequently, the plant's position in Turkish culture is examined on an anthropological basis by analysing oral-culture products drawn from text-centred sources. The findings reveal that within Turkish culture myrtle functions not only as a medicinal resource in folk medicine but also as a multifaceted symbol embedded in popular beliefs and oral tradition. In this way, traditional knowledge has been preserved through oral transmission; even with the spread of modern medicine, myrtle has continued (and continues) to serve as the natural embodiment of the quest for healing, abundance, and protection.

Keywords: Myrtus, Myrtle, Hambeles, Turkish Culture, Folk Culture.

Giriş

Myrtus Communis L. halk arasındaki adıyla murt, mersin, hambeles yalnızca Akdeniz iklimine özgü değil dünyanın pek çok bölgesinde de yetişerek o bölgelerin dillerindeki yerini almış bir bitkidir. Sağlık arayışından ritüellere, mezar mimarisinden sözlü anlatı ürünlerine değin uzanan geniş bir sosyokültürel alana sahiptir. Yaz kış yeşil kalması, uçucu yağ içeriği ve belirgin aromatik profili (Myrtus-communis, 2025a), bitkiye tıbbi bir değer kazandırırken aynı özellikler halk inançlarında şifa, bereket ve kutsallık kategorilerinin taşıyıcısı hâline gelmesine zemin hazırlamıştır. Murt yaprak ve meyvelerinin soğuk havalardan oluşan cilt ve sindirim sorunları gibi halk hekimliğine yönelik kullanımları, deneyimlenerek elde edilmiş bilginin sözlü kültür aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılmasına örnek teşkil etmektedir. Bununla birlikte bitki, tedavi edici bağlamın ötesinde mezar kültüründe, deyimlerde, düğün merasimlerinde, efsanelerde, hatta doğum pratiklerinde yer edinmesiyle bir tür ritüel nesne görevi görmektedir. Mevcut çalışma, murt bitkisinin söz konusu yapısını kültürel antropoloji çerçevesinde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Öncelikle diğer dillerdeki formları, mitolojik anlamları ve kullanım alanları incelenmiştir. Sonrasında ise Türk kültüründeki izleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Halk hekimliği bağlamında murtun sağaltım kullanımları incelenerek pratik faydası ile sembolik atıf arasındaki etkileşimi değerlendirilmiştir. Ardından muhtelif ritüellerde bitkinin oynadığı roller çözümlenerek murtun beden ruh bütünlüğü ile toplumsal yeniden üretim süreçlerindeki konumuna dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte mezarlık pratiklerine de bakılarak ölü diri ilişkisindeki nesne kullanımı ele alınmıştır. Böylelikle çalışmada murt bitkisinin doğa-kültür, pratik-sembolik ve gelenek-modernite yönleriyle üstlendiği rollerin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Murt/Mersin/Hambeles Bitkisi

100'ü aşkın cins ve 4.000'den fazla türle tropik ve savan iklimlerde yaygınlık gösteren bu bitki türü, çeşitliliği sebebiyle de muhtelif isimlerle anılmaktadır. Murt alt türüne üst sınıflandırmadan bakıldığında bitki familyası yönüyle çeşitliliği 57 dildeki karşılıklarıyla ortaya koyulabilmektedir.

Tablo 1. Murt Bitkisinin 57 Dildeki Karşılığı (Gernot Katzers, 1998)

Diller	Karşılıkları
Almanca	Brautmyrte
Amharca	አደስ (Addus)
Aramice	ܐܣ, ܒܝܬ ܐܣܐ, ܗܕܣ (As, Bath Asa, Hadas)
Arapça	آس; ريحان, مورد, رند, مرسين (As, Hadass, Rand, Murd; Raihan)
Arnavutça	Mersinë e rëndomtë, Cimartë, Mërçelë, Mërsina
Belarusça	Мірт (Mirt)
Bengalce	মেহেদী (Mehedi?)
Bretonca	Meurta
Bulgarca	Мирта (Mirta)
Çekçe	Myrta, Myrta obecná

Çince (Kantonca)	香桃木 [hēung tóu muhk] (Heong tou muhk)
Çince (Mandarin)	桃金娘 [táo jīn niáng], 香桃木 [xiāng táo mù] (Tao jin niang, Xiang tao mu)
Danca	Myrte
Ermenice	Մրտենի, Մրտի, Մուրտ (Mrdeni, Mrdi, Mrti, Mrteni, Murt)
Eski Yunanca	Μύρτος, Μυρσίνη, Μύῤῥινος (Myrtos, Myrsine, Myrrhinos)
Esperanto	Mirto, Ordinara mirto
Estonca	Harilik mürt
Farsça	مورد (Moord/Mourd)
Felemenkçe	Mirte, Mirt
Fince	Myrtti
Fransızca	Myrte commun, Myrte
Galce	Miortal
Galiçyaca	Mirto
Güceratça	હિના (Hina)
Gürcüce	მირტი (Mirti)
Hırvatça	Mirta, Mrtvina
Hintçe	वलायती मेंहदी, हिना (Vilayati menhadi, Hina)
İbranice	סדה, ס־ד־ה (Hadas)
İngilizce	Myrtle
İspanyolca	Arrayán, Mirto
İsveççe	Myrten
İtalyanca	Mirto
Japonca	ギンバイカ, マートル (Ginbaika, Gimbaika, Matoru)
Katalanca	Murta, Murtera, Murtra
Korece	머틀 (Meotul, Motul)
Latince	Murta, Myrta, Baca myrtæ
Lehçe	Mirt pospolity
Letonca	Mirtes
Litvanca	Tikroji mirta
Macarca	Mirtusz
Makedonca	Мирта (Mirta)

Maltaca	Riħan
Portekizce	Murta; Mirto (Brezilya)
Provensal	Nerto
Rumence	Mirt
Rusça	Мырт (Myrt)
Sanskritçe	Bola
Sırpça	Мирта, Мрча (Mirta, Mrča)
Slovakça	Myrta obyčajná, Myrta
Slovence	Mirta
Tamilce	கூழிநாவல் (Kulinaval, Kuzhinaval)
Tayca	น้ำมันเขียว (Namman khieo)
Türkçe	Mersin, Murt, Bahar, Sazak
Ukraynaca	Мирт (Myrt)
Urduca	ولائتی مہندی (Habulas, Vilaiti mehandi)
Vietnamca	Cây sim (Cay sim)
Yidiş	סדה, דרימ (Hodes, Mirt)
Yunanca	Μυρτιά (Mirtia, Myrtia)

Muhtelif dillerdeki karşılığının yanı sıra yer adlandırmalarıyla da türün yalnızca Akdeniz, Hindistan ve Asya'ya veya yöreye özgü olmadığı görülmektedir. Nitekim Sicilya ve İtalya'da bölge adı Mirto, Girit'in güneydoğusunda bir yer Myrtia, Rodos'ta bir dağ Myrtia, Meksika'da bir yer Mirtos, Yunanistan'da bir plaj Myrtos, ABD'nin Oregon eyaletinde bir akarsu ve şehir Myrtle Creek, Kanada'nın Wells Gray Park'ındaki bir göl ve nehir Murtle Lake ile Murtle River, Avusturalya'nın Yeni Güney Galler eyaletinde bir bölge adı Myrtle Creek, İrlanda'nın Cork bölgesinde bulunan tarihi bir ev Myrtle Grove, Avusturya Viyana'da Myrtengasse, Almanya Münih ve Bremen'de cadde adı Myrtenstraße ve Berlin, Dortmund, Bern'de ise yol adı Myrtenweg olarak geçmektedir (Myrtus-communis, 2025c). Anadolu sahasına bakıldığında ise Tablo 1'de de görüldüğü üzere bitki, murt/mersin olarak adlandırılmaktadır. Ancak mersingiller *(myrtaceae)* familyasının bir türü olarak -myrtus, bilinen adıyla- murtun, Anadolu'daki sözcük anlamı, yalnızca myrtus communis ağacını veya meyvesini betimleyen dar bir botanik terimden ileri gelmemektedir. Bilakis yöreden yöreye değişen çağrışımlarla zengin bir anlam ağını yansıtmaktadır. Derleme Sözlüğü'nde murtun: Tahtacı ve İçel'de mersin ağacı ve meyvesi; Osmaniye'de kışın yapraklarını dökmeyen, beyaz çiçekli bir ağaç ve mersin ağacının meyvesi; Kerkük'te bir çeşit bitki; Yalvaç'ta dolu; Burdur, Tefenni, Gölhisar, Acıpayam'da parasız elde edilen, beleş; Rize ve Trabzon ile çevresinde kesilmeden ölmüş, murdar olmuş hayvan; Devrek ve Çaycuma'da suratı asık, öfkeli (kimse); Tirebolu'da donakalmış, sararmış; Erzurum'da tok; Kilis'te yeni doğmuş çocuğun başına serpilen kokulu ve bitkisel toz; Nevşehir'de taşlarla oynanan bir çocuk oyunu; İskilip ve Akkuş'ta akarsuların getirdiği birikinti; Sungurlu, Bafra, Merzifon, Zile, Ayaş'ta sıvıların dibine çöken tortu; Samsun ve Çarşamba'da kahve telvesi anlamlarında kullanıldığı ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu, 1977, c. 9; 1982, c.

12; Yıldırım, 2006, c. 2). Bu semantik çoğulluk, bitkinin gündelik hayatla kurduğu derin ilişkiyi gözler önüne sermektedir. Dilbilimsel kökenine bakıldığında Farsçadaki *mourd* kökünden Türkçeye geçen murt sözcüğü, Arapça da ise hambeles kullanımıyla özellikle kıyı bölgelerindeki halk dilinde yaşatılmaktadır. Beyaz renkli biçimi genellikle bu adla, koyu renkli olanı ise murt olarak anılmaktadır. Murt, bahar, sazak kullanımlarının yanı sıra elduran, mord, mort, zazak gibi isimlendirmeleri de bulunmaktadır (Baytop, 1997, s. 207; Kayadelen, 2019, s. 397). Sazak ve bahar adlandırmalarıyla bitkinin daha çok odunsu yapısına ya da yaprak kokusuna gönderme yapıldığı düşünülmektedir (Aydın and Özcan, 2007, s. 454). Fakat geneli itibarıyla yaygın olan murt ve hambeles adlandırması, dünya literatüründe ve Anadolu sahasında ortak kullanımı temsilen mersin genel adıyla birleşmektedir. Bu doğrultuda Mersin ilinde halkın bitkiyi murt olarak tanımlaması dikkat çekicidir. Nitekim kentin adı Rumcadan türemişken bitki adı Farsça kökenli biçimiyle sürdürülmeye devam etmektedir (Kayadelen, 2019, s. 397). Dolayısıyla da murt, mersin ve hambeles adlandırmalarının en yaygın kullanımlar olarak kabul gördüğü söylenebilir.

Sözcüğün murt/mersin kullanımının müşterekliğinin temelleri kök olarak Antik Yunancadaki *myrtos/myrsines* sözcüğüne oradan da kutsal yağ, balsam anlamındaki *myron* kelimesine dayandırılmaktadır. İbranice *mor* (רומ) (mürdüm), Arapça *ar-raihan*, İspanyolca *arrayan* ve Maltaca *rihan* varyantlarının da aynı şekilde ilişkili olduğu belirtilmektedir (Gernot Katzers, 1998; Gençler Özkan and Gençler Günay, 2009, s. 160). Dünya dillerindeki karşılıklarının yanı sıra Türk dillerindeki ses değişmeleriyle *mərsin* (Azerbaycan), *mirt* (Türkmen) ve Rusça etkili *mirta* (Gagavuz) biçimleri de gelişmiştir (Hüseynova, 2019, s.198). Adlandırmadaki temellendirmeye kaynak olan ortak köken, tarihinin uzun bir geçmişe dayandığının göstergesidir. Nitekim mersin/murt bitkisinin en eski örnekleri Gılgamış Destanı'nda görülmektedir. Beşinci ve on birinci tabletlerde bitki kokusu ve süs unsuruyla şu şekilde betimlenmektedir: "Bu dağın kralı Şamaş'ın buyruğu altında büyüdün, ah sen Uruk yüreğinin oğlu, yüce Gılgamış! [...] de, her buyruğuna baş eğeceğim, istemediğin kadar ağaç vereceğim sana, kokulu mersin çalıları bile vereceğim, [...] kentinin yapılarını süslemeye yarar hepsi de." (V. Tablet, Maden, 2013, s. 51). "Tanrılara bir kurban kestim, 60 dağın doruğunda bir sunu hazırladım, her yana yedişer tütsü ocağı koydum, içlerine sedir, mersin kokulu saz ufaladım. Tanrılar kokuyu aldılar." (XI. Tablet, Maden, 2013, s. 112).

Türün Anadolu sahası yönüyle tarihî kökenleri ise muhtelif görüşlerle belirsizliğini korumaktadır. Nitekim murt/mersin/hambeles adlandırmaları, ad kökenine ve onun geçmişine dair izleri karmaşık hâle getirmektedir. Öncesinde de belirtildiği üzere murt adı genel literatürdeki adıyla mersine karşılık gelmektedir ancak Türkiye'deki mersin ilinde bu bitki türü için mersin yerine murt ya da hambeles adı kullanılmaktadır. Aynı bölgeden yakın bir yöreye örneğin Adana Karaisalı'ya bakıldığında mersin yerine murtun kullanıldığı, murtçu tabirinin de yaygın olduğu ve murt kullanımının diğer kıyı bölgelerinde de yaygın olduğu bilinmektedir (bk. Atılgan, 2002). Ancak murtun diğer adının mersin olması ve mersin adının murttan gelmesi durumunda meyvenin de bu isimle anılması gerektiği fikri ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla mersin adına odaklanılması en azından bitkinin isimlerinden biri olarak hem yetişmesi hem de ilin adı olmasını açıklayabilir. Mersin'e murt denilmesini Saim Sakaoğlu efsanelere dayandırarak *101 Anadolu Efsanesi* adlı kitabında şu şekilde açıklamaktadır:

"Güney kıyılarımızın incisi Mersin ilimizin adı ile ilgili çeşitli efsaneler anlatılır. Bunlar, daha ziyade, aynı ad ile anılan balık ve bitki ile ilgilidir. Kim bilir belki de balık ile bitki, adlarını bu güzel ilimizden almışlardır. Bir gün Mersinli balıkçılar denize açılırlar. Açıklarda avlanırlarken bir

köpek balığı sürüsüne rastlarlar. Bunlar avlayabildikleri kadar balığı yakaladıktan sonra akşama doğru kıyıya dönmeye başlarlar. Tam bu sırada önlerinden bir köpek balığı daha geçer. 'Şunu da avlayalım' deyip arkasından giderler. Büyük gayret gösterirler, sonunda onu da yakalarlar. Kıyıda balıkların yağını almak için uğraşırlarken son yakaladıkları balığın bağırsaklarında Mersin adının yazılı olduğunu görürler. Bu hadiseden sonra da ilin adı Mersin olarak söylenmeye başlar. Başka bir efsaneye göre de Mersin'e ilk gelen kavimler bölgeyi çalılarla kaplı olarak bulurlar. Kış mevsiminde geldikleri içinde bu çalıların ne olduğunu anlayamazlar. Yaz ayları gelince bu çalılardan beyaz beyaz çiçekler açmaya başlar. Bugün bölgede murt adı verilen meyve bu çiçeklerden meydana gelir. Bölgeye yerleşenler meyvenin adını Mersin olarak bildiklerinden kurdukları şehrin adına da Mersin derler." (Sakaoğlu, 1976, s. 79-80). İlin adının nereden geldiğine yönelik bilgi sunmasıyla ilk yazılığı kaynaklar arasında Evliya Çelebi'nin Seyahatname eserini zikretmek gerekir. 1671 yılında bölgeden geçerken Mersin'in güneybatısında 70 evli Mersinoğlu adında bir Türkmen köyün varlığından söz etmektedir. Bu durumda bölge adının bu köyden gelişi ve burada murt/mersin adında bir bitki türünün yetişmesi bir tesadüf sonucudur veyahut bu köy adı, çok daha öncesinde murt/mersin bitkisiyle ilişkilendirilerek kullanılmıştır. Buna mukabil 19, 20. yüzyılda W. Burchkhardt Barker ve V. Langois adlı iki gezgin Mersin adının murt bitkisinden geldiğini ileri sürmüştür. Barker, Tarsus'ta görev yaptığı dönemde, Langois ise seyahatine binaen bölgede murt ağacının yoğunluğundan bahsetmiştir (bk. Barker, 1862?, s. 116; Langois, 1947, s. 31). İçel/Mersin adının kaynağı konusuna, mersin çevresinde yetişen murttan geldiği fikrinin yanı sıra Kıbrıs Kralı'nın kızı Myrna'dan geldiği gibi farklı görüşler de dâhil olduğunda (Tuncel, 2004, s. 212; Okumuş, 2009, s. 30; Atılgan, 2016, s. 18) mersin ve murt çıkmazı, en azından Mersin ili özelinde murt türüyle daha fazla ilişkili olduğu düşüncesini muhafaza etmektedir.

Tarihî kökleri türün çok çeşitli oluşu nedeniyle görüşlerden ileri gelse de mitolojik kökeni, ritüelistik yönü, inançlardaki izleri ve bu izlerin günümüzde de birbirinden uzak olmayan farklı ihtiyaçlar doğrultusundaki kullanımı gibi etkenler, tarihî sürekliliğine ve icra alanına dair ip uçları taşımaktadır. Mersin ağacının meyve ve yaprakları günümüzde özellikle sağlık ve likör endüstrisinde değerlendirilmektedir; elde edilen özlerin yüksek antioksidan içerdiği deneysel çalışmalarla ortaya koyulmuştur (bk. Tuberoso, Rosa, et al., 2010; Alım, Uzun et al. 2018, s. 20). Aynı bitkinin dalları Batı ve Güney Anadolu köylerinde mezar üstlerini örtmeye devam etmesiyle eski çağların ölümsüzlük imgesini günümüz halk inançlarına taşımaktadır (Çıblak, 2002, s. 613). Hikâyelerde ve efsanelerde, Yunan ve Roma toplumlarında bakire gelinlerin başına örülen çelenklerin bu dallardan yapıldığı, zafer dönüşlerinde aynı çelenklerin takıldığı ve tapınakların kokulu yapraklarla tütsülendiği anlatılmaktadır. Orta Doğu'da barışın kokulu simgesi kabul edilen murt/mersin, solunum yolu rahatsızlıklarına karşı şifa niyetine demetler hâlinde satılmış, Avrupa'da gelin buketinin vazgeçilmezi olmuş, 17-18. yüzyıl İngiltere'sinde her evin moda saksı bitkisi sayılmış, kış bahçelerinin sembolü olmuştur. Yaprak yüzeyindeki gözle görülemeyecek kadar olan delikleri, Phaedra'nın (Fedra) üvey oğlu Hippolitus'un ölümüne duyduğu öfkeyle kutsal ağacın yapraklarını deldiğini anlatan mitin kanıtı olarak yorumlanmıştır (Myrtus communis, 2025b). Söz konusu mitolojik zemin, Afrodit Venüs yönüyle aşk ve doğurganlık, Dionisos efsanesiyle ölüm ve diriliş, Mezopotamya'da İştar ve Pers, Zerdüşt kurban ritüellerinde demetlerin kutsiyet simgesi olmasıyla devam etmiştir. Yahudilikte Sukot Bayramı'nda hadas (mersin) dalı, sevinç ve adaleti temsilen Ester'in İbranice adının kaynağı olarak; Hristiyan geleneğinde, saflık ve bereket yönüyle Meryem imgesi ve düğün çelenkleriyle ilişkilendirilmiştir. İslam'da ise Hz. Muhammed'in cennetten gelen şifalı bitki olarak tavsiye ettiği ve burkulma, yanık ve öksürük gibi rahatsızlıklarda tıbbi faydala-

rı olduğu belirtilmiştir (Gençler Özkan and Gençler Günay, 2009, s. 160-164). Gündelik hayatın, mitin ve inancın birleşim alanını yansıtması yönüyle Kutsal Topraklar'da yapılan bir etnografik çalışmada mersin/murtun, dinler arası ritüel dağılımındaki niceliksel durumu ortaya koyulmuştur. Buna göre sünnet törenlerinde kullanımı Müslüman topluluklarda nadir, yerleşik Hıristiyanlarda ise yok denecek düzeyde saptanırken; düğünlerde en yüksek kullanım Dürzilerde (%47,9), ardından Müslümanlarda (%27,9) ve Hıristiyanlarda (%22) görülmüştür. Cenaze ve defin pratiklerinde ise Müslümanların %86'sı, Hıristiyanların %76,9'u mersin dalını kullanırken Dürzilerde bu oran sıfıra yakındır (Dafni, 2016, s. 4-5). Dolayısıyla murtun sağlık ve likör kullanımından mezar başına, düğün çelenginden kutsal ayin tütsüsüne kadar uzanan çok yönlü varlığıyla hem maddi kültürde hem de inanç dünyasında süreklilik gösteren bir bitki türü olduğu görülmektedir. Öte yandan Türk kültüründe genel kullanımının yanı sıra farklılıklar da sergileyerek kendine özgü bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda Türk kültüründeki yerine halk inançları, halk hekimliği ve sözlü folklor ürünleri çerçevesinden bakılması bütüncül bir fikir edinilmesini sağlayacaktır.

Türk Kültüründeki Yeri: Halk İnançlarında Murt

Halk inançları; toplumsal belleğin sürekliliğini sağlayan, bireyin anlam arayışını besleyen ve resmî dinin erişemediği alanları dolduran kültürel bir dokudur. Günlük yaşamda karşılaşılan belirsizlikleri açıklama, geleceği öngörme veya denetim altına alma ihtiyacına yanıt veren bu inançlar, insanın doğa ve evrenle kurduğu ilişkinin işlevsel yorumlarıdır. Türbelerin topluca ziyaret edilerek toplumsal dayanışma ritüellerine dönüştürülmesi, kuraklık ya da hastalık gibi kriz anlarında kolektif umut üretme işlevi görmesi ve sözlü kültürde yer alan atasözü, deyim, ritüel ve uygulamalara kaynaklık etmesi, onların toplumsal bütünlüğü pekiştiren yapısını göstermektedir. Yeniden üretimlerle tarihsel koşullara uyum sağlarken kökleri ilk inanç sistemlerine kadar uzanan bu miras, halkın dinî algısını resmî öğretilerle harmanlayarak hem bireysel psikolojik ihtiyaçlara hem de toplu kimlik inşasına hizmet etmektedir. Murt bitkisinin Türk halk inançlarında kullanım alanı bulması, onun kültürdeki yerinin uzun ve kuvvetli bir geçmişe sahip olduğuna işaret etmektedir.

Örneğin siğil için murt ağacının dalının kırılması ve arkaya bakmadan yürünmesi gerektiği düşüncesi yaygındır (Karakaş, 2015, s. 160). Murtun siğili iyileştirmesi halk hekimliğine hizmet ederken arkaya bakmadan yürümek, iyileştirmenin herhangi bir dış müdahaleyle kesintiye uğramaması düşüncesinden ileri gelmektedir. Murtun şifa verici özelliği onun evlilikle de ilişkilendirilmesini sağlamıştır. Öyle ki Gazipaşa'da, damadın evinin kapısına gelindiğinde başlarına saçı saçılması buna örnektir. Saçı, içerisinde "mersin (murt) yaprakları, bozuk para, şekerleme, buğday, darı gibi bazı mahsuller" bulunabilmektedir. Böylece evliliğin paralı, sağlıklı ve bereketli geçeceği düşüncesi hâkim kılınır (Emen, 2015, s. 33). Murtun saçı olarak kullanılması örneğine Kaşkay Türklerinde de rastlanmaktadır. Kaşkaylar saçı için nogul olarak adlandırılan şekerlerin arasına para ve murt yaprakları katarak eve girmeden önce gelinin başından aşağı dökerler. Bulgar Dağı Yörüklerinde ise murt daha çok doğum adetlerinde kullanılmaktadır. Nitekim çocuk doğar doğmaz murt yapraklarına sarılmaktadır. Ali Rıza Yalgın Cenupta Türkmen Oymakları eserinde, Bulgar Dağı Yörüklerinin bu durumu, çocuğun hayatı boyunca terlemeyeceği ve temiz kokacağı şeklinde açıkladıklarını aktarmaktadır (Yalgın, 1993, s. 256). Anadolu'da ölüm ritüelleri, mezarlık mimarisi ve sözlü kültür iç içe geçerek murt dalını kutsal bir vasıta hâline getirmiştir. Bu kutsiyetin temelini ağaç kültü oluştururken Akdeniz mitolojisi de bitkiye aşk, barış, ölüm ve diriliş sembolizmini yüklemiştir. Mersin, Adana, Hatay Dörtyol ve Aydın'da halk inancına göre dört mevsim yeşil kalan bu dal, rüzgârla her sallanışında Allah'ı zikrettiği için diğer bitkilerden üstün kabul edilir. Arife ya da

bayram günlerinde mezarın başına dikilen yahut doğrudan toprağın üzerine bırakılan dallar, ölenle diriler arasında bir köprü kurar düşüncesi mevcuttur. Nitekim bu gelenek ağaç kültünün İslâmî yorumla kaynaşmışıdır (Çıblak, 2002, s. 613-614). Tarsus köylerinde cenaze suyuna birkaç murt dalı atılır, Hz. Muhammed'in bu bitkiyi kutsal addettiğine inanılır ve bütün bitkiler geceleri kırk kez silkinirken murtun namaz kılarak ayakta kaldığı, bu yüzden yaprak dökmediği rivayet edilir (bk. Dalgıntekin, 1995). Gazipaşa'da ölen kişinin yıkandığı suya ve kefenin belirli bölümlerine murt yaprakları yerleştirilir. Defin sırasında başın altına bir demet konur, ardından ziyaretlerde mezar taşına dallar sıkıştırılarak ölüye hediye gibi sunulur (Candeğer ve Emen, 2016, s. 64 65). Milas, Marmaris Bozburun ve Antalya Çıralı'da bayram günleri mezarlıklar murt kokusuyla donatılır (Gençler Özkan and Gençler Günay, 2009, s. 165). Naldöken Tahtacıları mezar kapandıktan sonra toprağın üzerine bir tutam murt yaprağı serpiştirir, böylece ölü bedeni yeşil koruyucuyla mühürlenir (Yetişen, 1977, s. 8145). Karaisalı yöresinde ise teneşir tahtasından mezar tabanına kadar her aşamada dallar kullanılır; mersinin kucağında olmak deyimi, can çekişen kişi için söylenmeye devam etmektedir (Atılgan, 2016, s. 17). Murt etrafında örülen halk inançlarının, Türk kültüründe bitkinin yeşil fizyolojisini insan yaşam döngüsünün her kademesine taşıyan bir sembolik sistem hâlinde olduğu görülmektedir. Söz konusu örneklerin ortak paydası, murtun her aşamada bedeni arındıran, ruhu koruyan ve topluluğu birleştiren bir eşiğe dönüşmesidir. Hastalığı söküp atan, yeni evliliğe bereket katan, doğumda kokusal saflığı sağlayan ve mezarda kabir azabını hafiflettiğine inanılan aynı bitkidir. Böylelikle ritüel pratiğini tek bir sembol etrafında bütünleştirmektedir.

Halk Hekimliği ve Sözlü Folklor Ürünlerinde Murt

Bir sağaltım mirası olarak halk hekimliği modern tıbbın erişemediği ya da ekonomikcoğrafi nedenlerle erişilmek istenmediği durumlarda, "halkın doktora gidemeyince başvurduğu tanılama ve tedavi işlemlerinin bütünüdür" (Boratav, 1994, s. 122). Bu pratik, doğanın iyileştirici potansiyelini büyüselritüel unsurlarla harmanlar. Binlerce yıl boyunca gözlem ve deneyimle süzülmüş bilgi, sözlü kültür aracılığıyla aktarılır. Böylece hangi bitkinin, hangi uygulamanın ya da hangi toplumsal davranışın neye deva olduğunun bilinmesi yahut tahmin edilmesi, deneyimsel bilginin deneysel bilgiye karşı bir kazanımı olarak görülmesine neden olmaktadır. Murtun hekimlik zeminindeki etkisine çalışma boyunca değinilmiştir. Ancak bu etkinin modern dönem ile anlaşıldığı ve bu döneme kadarki bilginin halk hekimliğinden ileri geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Türk halk hekimliğinde murt, şifa verici özelliğini sürdürmüştür. Nitekim Serik Tahtacıları üzerine yapılan bir çalışmada murt/mersinin yaprağının kaynatılıp içilmesinin kolesterole iyi geldiği aktarılmıştır (Mecek, 2014, s. 57). Çocuğun ilk doğumunda ilk yıkanması sonrası vücuduna dövülmüş murt ve tuz karışımının sürülmesi terinin temiz kokması için iyi geleceğini düşündürmektedir. Ayrıca şeker hastalığı, şekeri düşürmek için de murta başvurulmaktadır bunun için "dut kurusu, nar ekşisi murt yaprağı haşlanarak yenmektedir." (Özgen, 2007, s. 49, 98, 122). Adana'da halk hekimliği kapsamında gerçekleştirilen bir araştırmada ise murtun siğil hastalığına iyi geldiği belirtilmektedir: "Ayın ilk doğduğunda üç Kulfu dört Elham okunur. Bir murt dalı alınır, 'Ay gördüm hoş gördüm siğilimin yerini boş gördüm' diye 3 kere söylenir. Her söylemede siğiller murt dalıyla süpürülür." Adana merkezde de siğil için murt kullanılmaktadır: "Siğilleri yok etmek için murt, dalındayken kırılır. Allah'ım bu kuruyana kadar siğillerim kurusun denir." (Özgen, 2007, s. 49). Örneklerden hareketle ritüelistik davranışlara söz de eşlik etmektedir. Nitekim sözlü kültür aktarım alanı; halkın davranış kalıplarını, inanç sistemlerini ve toplumsal normlarını besleyen başlıca referanslardan biridir. Bu alan, kuşaklar arasında veya aynı kuşağın bireyleri arasında taşınan; edebî estetik veya salt iletişim işlevi gören aktarımlardan meydana gelmektedir. Destan ve mitlerden efsanelere, fık-

ralardan atasözlerine, halk hikâye ve şiirlerinden deyimlere kadar geniş bir ölçüde üretilen ya da yeniden tasarlanan üretimler bu aktarımların içeriğini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu üretimler folklor disiplini açısından yalnızca bir ifade aracı değil kültürel belleğin en canlı ve dinamik öğelerini temsil etmektedir. Murtun Türk halk kültüründeki yerine bu çerçeveden bakıldığında mani, deyim, efsane, çocuk oyunu, alkış ve kargış türlerinde sözlü üretimlerinin bulunduğu görülmektedir.

Murtun muhtelif bölgelerde deyimlere yansıdığı örneklerden bazıları şöyledir:

"Şarabı murt, yiğidi dert kurutur,

Ye murtunu sür çiftini,

Murt gibi sarhoş,

Adamda para murt gibi,

Murt gibi burnumda tütüyor,

Murt gibi parası var,

Gözünden murt gibi döktü" (Atılgan, 2016, s. 17; Gösterir, 2022, s. 369). Söz konusu ifadelerden sağlık, afiyet, iyi hâl, bereket, güzel koku ve özlem anlamlarında kullanıldığı söylenebilir.

Örneğin Gazipaşa'da derlenmiş 98 sekiz mani içerisinde:

"Dereler olmasa
Murt çiçeği solmasa
Ölüm Allah'ın emri

Şu ayrılık olmasa" (Alptekin, 2008, s. 56), dörtlüğüyle ölüm ve diriliş sembolizmine yer verildiği belirtilebilir. Bir başka örneğine ise Kerkük Türkmenlerinde rastlanılmaktadır:

"Dağlar sende bir hâl var,

Bir elif, bir dal var.

Yar bizden küstü gitti,

Koyma gitsin çoh yalvar.

Gettiler yurt koydılar,
Yarama murt koydılar,
Eski yaram üstine

Yengiden der koydılar" (Aydın, 2020). Bu dörtlüklerde ise yara üstüne murtun koyulmasıyla yaprağının şifahi yönüne atıfta bulunulmuştur.

Mersin adının gelişine dair öncesinde Sakaoğlu'nun aktardığı efsanenin haricinde başka bir efsane de şu şekildedir. Mitolojik çerçevesiyle efsane, Kıbrıs kralı Kinyras'ın kızı Myrrha'nın ölümden sakınmak amacıyla murt ağacına dönüşmesi ve Toros eteklerinde mezar başlarına dikilen aynı ağacın kokulu dallarının ölüye yastık yapılmasıyla murtu hem ölümün askıya alındığı bir başkalaşım simgesi hem de mezar-toprak sınırında koruyucu bir eşik olarak ortaya koymaktadır:

"Ben ağaca dönüşmüş bir prenses, Mersin kentine adını veren Kıbrıs Kralı Kinyras'ın güzeller güzeli kızı Myrrha'ım. Toros dağlarının eteklerini yaz kış yeşil gösteren hoş kokulu Mersin ağacının, yöredeki adıyla 'murt' ağacının kökeniyim. Güzellik tanrısı Adonis'in de annesiyim. Babam Eski Kilikya Çukurova'da doğan ve sonra Kıbrıs'a gidip kral olan Kinyras'tır. Çok güzel olduğumu

söylerlerdi; ben de inanırdım güzelliğime. Bir gün 'ben senden daha güzelim' diyerek güzellik tanrıçası Afrodit'i kızdırdım. Afrodit beni affetmedi ve cezalandırdı. Ölümden kaçmak için Tanrılara dua ettim, görünmezlik diledim. Duam kabul edildi ve Tanrılar beni Kilikya kıyısına çıkarıp hoş kokulu Mersin ağacına dönüştürdüler. On ay sonra Mersin ağacının kabuğundan güzeller güzeli oğlum Adonis dünyaya geldi. Kıyıya çıktığım kara parçası, o gün bugündür 'Mersin' diye anılır. Yüzyıllardan beridir Toroslar'ın eteklerinden Akdeniz'i seyrederim. Dallarım her çiçekçide bedelsiz konur buketlerinize ve köy mezarlarında ölülerinize yastık olurum…" (Vural, 2016, s. 38).

Esma Şimşek tarafından İçel yöresinden derlenen Yusufçuk Kuşu adlı bir başka efsane de ise murtun bölgenin bitki belleğine yönelik izler taşıdığı görülmektedir: "Öksüz olarak büyüyen Yusuf ile kardeşinin babası bir süre sonra tekrar evlenir. Bu çocukları istemeyen üvey anne sürekli olarak kocasını sıkıştırır. 'Kızın ile oğlanı bir yerlere gönderirsen gönderirsin. Yoksa, ben de sana hanımlık yapmam.' der. Kocası: 'Ama hanım, Allah'tan kork, niçin böyle diyorsun? Ben koskocaman olmuş, kız ile oğlanı nereye götüreyim?' Hanım: 'Vallahi, orasını sen bilirsin. Bunları yok etmezsen ben evden gideceğim.' Ne yapacağını bilmeyen, çaresiz baba, çocuklarını alıp murt çırpmaya götürür. Orada ne kadar murt varsa, hepsinin dallarını keserek çocukların önüne yığar ve: 'Siz bunları çırpın, ben biraz sonra geleceğim.' diyerek ayrılır. Adam ayrıldıktan sonra, çocuklar oyuna dalarlar ve oynaya oynaya murt çırptıkları yerden epeyce uzaklaşırlar. Akşam olunca nerede olduklarını anlayamazlar ve murt çırptıkları çulu aramaya başlarlar. Fakat ne kadar aradılarsa da çulu bir türlü bulamazlar, eli boş eve gelirler. Bunların, çulu getirmediğini gören üvey anne: 'Ne yaparsanız yapın çulu bulup bana getirin, yoksa siz de gelmeyin.' diye evden kovar. Çocuklar, tekrar dağa çıkarlar, o yana giderler, bu yana giderler, bir türlü çulu bulamazlar. Sonunda Allah'a yalvarırlar: 'Allah'ım, elimiz boş eve gidersek analığımız, bizi öldürür. Sen bizi ya taş et ya da kuş' derler. Duanın neticesinde, her ikisi de birer yeşil başlı kuş olup uçar giderler. Günümüzde hâlâ yaşayan, bu yeşil ve büyük başlı kuşlara 'Yusufçuk' adı verilmiştir." (Şimşek, 1989, s. 8-12). Sözlü kültürün yine anonim ürünlerinden olan alkış ve kargışta da murta rastlanılmaktadır. Karadeniz bölgesi halk kültürü sözlü ürünlerinde "murt/mort ol" ifadesiyle kişinin imanı olmadan hayatının son bulduğu belirtilmekte ve imansız ölmek, imansız ölesin anlamında murt gitmek/murt gidesun kargışı bulunmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2009, s. 4600). Buna mukabil alkış örneğine ise İran coğrafyasında yaşayan Kaşkay Türklerinde denk gelinmektedir. Kaşkay Türklerince "murt kimi gaşeng olasın" denilmektedir. Burada bitkinin güzel kokusu ve görüntüsünden hareketle kişinin de güzel olması dilenmektedir.

Sonuç

Murtun, Türk halk kültürünün doğayla kurduğu zengin ilişkinin ve kutsalı gündelik olanda yaşatma becerisinin en iyi örneklerinden biri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Her dönemin toplulukları murtu kendi dillerinde farklı biçimlerde anlamlandırmış ve kutsamış, böylece murt ağaç olması hasebiyle de mecazdan gerçeğe sembolik olarak köklerinde biriken bilgiyi günümüze kadar taşıyabilmiştir. Hem bir sağaltım aracı hem bir ritüel nesnesi hem de bir kutsal sembol olarak işlev görmüştür. Türk kültürü yönüyle hayatın önemli eşiklerinde kullanılması kültürün, murtu dolayısıyla da doğayı kutsallığın bir taşıyıcısı olarak gördüğünün göstergesidir. Dolayısıyla murtun kültürel işlevi ağaç, doğa kültü ile örtüşmektedir. Bir bitki olmasına rağmen folklorik bağlamda bir hayat ağacı görevi üstlendiği söylenebilir. Nitekim insanın beden ve ruhsal ikilemi arasında köprü kurma vazifesiyle murt, bir yandan şifalı yapraklarıyla hastalıklara deva olmuş diğer yandan yeşil dalıyla umut ve teselli dağıtmıştır. Eski Türk inanışlarında ağaçlar ve bitkiler ruhsal güçlerle yüklü canlılar olarak görülürdü. İslamiyet sonrası bu görüş tam anlamıyla kaybolmamış, murt örneğinde görüldüğü üzere yeni inanç sistemiyle harmanlanarak yaşamıştır. Onun halk tarafından kutsal bir emanet olarak görülmesi, etrafında gelişen pratikleri de şekillendirmesini diğer bir deyişle insanın doğayla uyum içinde

yaşama arzusunu, bilinmez olana (hastalık, ölüm, gelecek) karşı güvence arayışını ve her şeyden öte hayatı her yönüyle kutsal sayma eğilimiyle öne çıkmasını sağlamıştır. Murtun "yaratıcıyı zikreden ağaç" olarak anlatılması tam olarak bu sayede mümkün olmuştur. Böylece murt dalını mezara koyma gibi belki İslam öncesi dönemden kalma bir kült gelenek, artık İslami bir gerekçeyle sürdürülmeye devam edebilmiştir. Bu senkretik uyum, geleneğin çatışma yaşamadan kuşaktan kuşağa aktarılabilmesini sağlamıştır. Söz konusu uyuma örnek teşkil etmesi yönüyle mezar ziyaretleri sırasında murtun kullanımı, halk inançlarındaki ölüyü anma ve onunla bağ kurma çabasının bir parçasıdır. Böylece yaşayanlar, mezara murt bırakarak ölünün ruhuna sürekliliğe, aralarındaki bağı canlı tutmalarını sağlayan bir nesneye sahip olduklarını düşünürler. Diğer bir yönüyle murt dalı götürmek, ölünün unutulmadığının ona dualar ve selamlar getirildiğini gösteren kansız bir kurban niteliği taşımaktadır. Öte yandan murtun toprak içine atılması toprağın soğukluğunu alıp yerine baharın tazeliğini vermekle de ilişkilendirilebilir. Nitekim yeşil dal, yaşamın sürekliliğini temsil etmesi ve halk inanışlarında ağaç ve dalın, ruhla özdeşleştirilen canlı varlıklar olması, mezara konan murt dalının da ruha arkadaşlık edecek, ona ferahlık verecek bir nesne olarak görüldüğünü göstermektedir.

Sonuç itibarıyla murt ağacına atfedilen inanç ve uygulamaların Türk kültürü açısından üç temel önem alanı yarattığı görülmektedir. İlk olarak bitki, yaprak ve dallarıyla halk hekimliğinin doğa temelli tedavi inancıdır. Böylece modern tıbbın erişemediği alanlarda beden sağlığını koruma işlevi görürken geleneksel bilginin canlı kalmasına yardımcı olmaktadır. İkincil olarak muhtelif ritüellerde sürekli olarak tekrarlanan motifiyle toplumsal kimliğe bağlanılmasını sağlamak ve kullanımının bilinmesiyle kullanıcısına bilgelik yükleyerek bulunduğu sosyal kimlikte öne çıkmasını kolaylaştırmaktadır. Üçüncül olarak kült, mitoloji ve inanç birleşimi sayesinde süreklilik ve kutsallık alanı yaratmasıdır. Dolayısıyla murtun, Türk kültüründe doğa-inanç etkileşimini somutlaştıran, sağlık arayışını salt ritüele dönüştürebilen, kuşaklar arası kültürel belleği canlı tutan önemli bir folklorik kaynak olduğu anlaşılmaktadır.

Extended Abstract

Myrtus communis, commonly referred to as *murt*, *mersin*, or *hambeles* in Anatolia, is a plant species within the Myrtaceae family. Its extensive linguistic variations and broad geographic distribution suggest that it is not confined to Mediterranean climatic zones. Deriving from the Ancient Greek term *myrtos*, the plant has attained a distinctive cultural significance in the Anatolian context. Analyzing this role requires an examination of its integration into the local cultural framework. Although recognized under various names, Myrtus communis is not limited to the Mediterranean region; it thrives in diverse environments and is represented in numerous languages. Its socio-cultural significance spans medicinal applications, ritual uses in funerary practices and weddings, and representations in oral traditions. The use of its leaves and berries in folk medicine, particularly for treating skin and digestive ailments, exemplifies the oral transmission of empirically derived knowledge. Beyond its medicinal properties, the plant occupies a vital role in rituals associated with birth, marriage, and death. This study examines the linguistic forms, mythological associations, and practical functions of murt globally, before focusing specifically on its symbolic and utilitarian roles within Turkish culture. It explores how practical applications and symbolic meanings intersect, particularly within healing traditions and life-cycle rituals. In Turkish folk culture, murt serves both as a medicinal resource and as a multifaceted symbol embedded within belief systems and oral traditions. Despite the advancements in modern medicine, the plant's symbolic value-linked to healing, abundance, and protection—persists through oral cultural transmission. Belonging to a botanical family comprising over 100 genera and approximately 4,000 species found in tropical and savannah climates, murt's diversity has resulted in numerous vernac-

ular names; it appears in 57 languages. Toponymic evidence suggests its presence extends beyond the Mediterranean to parts of India and Asia. In Anatolia, *murt* and *mersin* are the common terms, while in coastal regions, the Arabic-derived *hambeles* is prevalent, often referring to lighter-colored varieties. The etymological roots of *murt* trace back to the Persian *mourd*, with historical ties to the Ancient Greek *myrtos* and *myrsines*, both related to *myron* (sacred oil). Early references, such as those found in the *Epic of Gilgamesh*, highlight its longstanding cultural relevance. Today, the fruits and leaves of murt are utilized in the health and liqueur industries, with scientific studies verifying their high antioxidant properties. In villages across Western and Southern Anatolia, murt branches are traditionally used to cover graves, symbolizing immortality. Mythologically, murt is associated with love and fertility (Aphrodite/Venus), death and resurrection (Dionysus), and divine offerings (Ishtar, Zoroastrian rituals). Within folk belief systems, which often operate independently from institutionalized religion, murt serves as a tangible symbol to navigate uncertainties and reinforce social cohesion. It figures prominently in life-cycle rituals, symbolizing prosperity and health at weddings, and serving critical roles in death-related customs, where it is incorporated into burial preparations and grave adornments.

Folk medicine emerges as a cultural response to the limitations of formal medical access, relying on orally transmitted empirical knowledge. Within this framework, murt holds a prominent position, particularly in treating dermatological conditions, maintaining hygiene, and managing chronic illnesses. Healing practices often include verbal rituals or incantations, underscoring the symbolic dimension accompanying practical applications. Oral tradition plays a crucial role in the preservation and dissemination of this knowledge, extending beyond medical practices to encompass societal values and communal norms. Murt appears in legends, proverbs, songs, and poems, frequently symbolizing transformation, renewal, and healing. It functions as a metaphor for rebirth in poetry and narratives, while in folklore, it represents sacred connections between humanity and nature. Moreover, murt features prominently in folk blessings and curses, symbolizing vitality or death depending on the context. Its use in such expressions reflects communal desires, fears, and moral frameworks, embedding it deeply within the spiritual fabric of everyday life. Across different communities, murt has been sanctified as a vessel of ancestral knowledge, serving as a healing agent, ritual object, and sacred symbol. Its persistent role in life-cycle ceremonies underscores a perception of nature itself as imbued with sacred qualities, resonating with broader tree and nature cult traditions and positioning murt as a folkloric equivalent of the "tree of life." Ancient Turkic traditions regarded trees and plants as spiritually endowed entities. After the Islamization of Turkic populations, these beliefs were not eradicated but rather syncretized with Islamic frameworks. The continued veneration of murt illustrates the adaptability of folk practices within evolving religious contexts. For instance, the act of placing murt branches on graves, likely of pre-Islamic origin, continues today under an Islamic interpretive framework. In contemporary grave visitation practices, murt branches symbolize remembrance and the maintenance of a spiritual bond with the deceased. They serve as symbolic offerings, suggesting the continuity of life through prayer and memory. In folk belief, trees and branches are often associated with the soul, and murt is thought to accompany and comfort the spirit of the departed. In conclusion, the cultural significance of murt can be summarized through three primary functions: it provides a plant-based medicinal resource, reinforces social identity through its ritual uses, and sustains cultural continuity by integrating cultic, mythological, and belief-based elements. Thus, murt stands as a profound example of the interaction between nature and spirituality, where the pursuit of health merges with ritual expression, preserving cultural memory across generations.

Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen nitelikte olup kullanılan veriler literatür taraması/yayınlanmış kaynaklar üzerinden elde edilmiştir. / This study does not require ethics committee approval, and the data used was obtained from literature review/published sources.

Yapay Zeka Kullanımı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zekâ tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar(lar) tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir. / **Use of Artificial Intelligence:** No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. All content of the study was produced by the author(s) in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.

Kaynakça

Alım, E., Uzun, H. İ., et al. (2018). "The Effect of Different Application Times of GA_3 on Physical Characteristics of Black Myrtle Berries (Myrtus Communis L.)". *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 28, 19-23.

Atılgan, H. (2016). "Mersin-Murt-Hambeles". *Tirşik Yerel Dergisi*, 23, 16-18.

Atılgan, H. (2002). *Murtçu Folkloru*. Ankara: Karaisalı Kaymakamlığı Yayınları.

Aydın, C. and Özcan, M. M. (2007). "Determination of Nutritional and Physical Properties of Myrtle (Myrtus Communis L.) Fruits Growing Wild in Turkey". *Journal of Food Engineering*, *79*(2), 453-458. https://doi.org/10.1016/j.jfoodeng.2006.02.008.

Aydın, Ş. (2020. Şubat. 17). "Irak-Türkmen Halk Edebiyatında Şiir". *Kerkükgazetesi*. http://www.kerkukgazetesi.com/8951-2/ (Erişim Tarihi: 04.02.2025).

Barker, W. B. (1862?). *Cilicia: Its Former History and Present State*. London and Glasgov.

Başçetinçelik, A. (2009). *Adana Halk Kültüründe Doğum-Evlenme-Ölüm*. Adana: Altın Koza Yayınları.

Baytop, T. (1997). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Boratav, P. N. (1994). *100 Soruda Türk Folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Candeğer, Ü. ve Emen, H. (2016). "Gazipaşa'da Ölüm ve Cenaze ile Alakalı Uygulamalarda Eski Türk Kültürü ve İnancının Tesirleri". *İdarecinin Sesi*, 174, 62-65.

Çıblak, N. (2002). "Anadolu'da Ölüm Sonrası Mezarlıklar Çevresinde Oluşan İnanç ve Pratikler". *Türk Kültürü*, *XL*(474), 605-614.

Dafni, A. (2016). "Myrtle (Myrtus Communis) as a Ritual Plant in the Holy Land - A Comparative Study in Relation to Ancient Traditions". *Economic Botany*, *XX*(X), 1-13.

Dalgıntekin, H. (1995). *Tarsus Adet ve İnanmaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Emen, H. (2015). "Gazipaşa'daki Geçiş Dönemi ve Halk Hekimliği Pratiklerinde Orta Asya Türk Kültürü ve İnanç Sisteminin Tesirleri". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 15*(1), 29-43.

Gençler Özkan, A. M. and Gençler Güray, Ç. (2009). A Mediterranean: Myrtus Communis L. (Myrtle). In *Plants and Culture: Seeds of The Cultural Heritage of Europe*. ed. J.P. Morel, A.M. Mercuri, pp. 159-168. Bari: Edipuglia.

Gernot Katzers. (1998, Jun, 2,). "Myrte (Myrtus Communis L.)". http://gernot-katzers-spice-pages.com/germ/Myrt_com.html (Erişim Tarihi: 20.03.2025).

Gösterir, İ. (2022). *Çorum Yöresi Ağızları Sözlüğü*. Çorum: Çorum Belediyesi Kültür Yayınları. 5. bs.

Hüseynova, E. (2019). Oğuz Qrupu Türk Dillərində Bitki Aləmini Əks Etdirən Leksika. Baş redaktör Teymur Kərimli, *Əlyazmalar Yanmır* içinde (ss. 192-201).

İncir, A. (2011). *Mersin Yörüklerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm İle İlgili İnanışların Mukayeseli Araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karakaş, A. (2015). "Osmaniye ve Çevresi Halk Hekimliğinde Dinsel-Büyüsel Uygulamalar". *SOBİDER*, *2*(5), 156-166.

Kayadelen, M. (2019). "Mersin'in Kuruluş Dönemine İlişkin Mevcut Tezlerin İrdelenmesi". *Kebikeç Dergisi*, 47, 383-416.

Langois, V. (1947). *Eski Kilikya*, çev. M. Rahmi Balaban, Mersin: Halkevi Yayını.

Maden, S. (çev.). (2005). *Hasan Ali Yücel klasikler dizisi Gılgamış destanı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. 3. bs.

Mecek, S. (2014). *Serik Yöresi Tahtacı Alevilerinin Halk Bilgisi Ürünleri Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Myrtus-communis. (2025a, March, 31,). "Myre Myrtus Communis". https://www.myrtus-communis.de/botanik/beschreibung.html (Erişim Tarihi: 04.04.2025)..

Myrtus-communis. (2025b, March, 31,). "History". https://www.myrtus-communis.de/extras/geschichte.html (Erişim Tarihi: 04.04.2025)..

Myrtus-communis. (2025c, March, 31,). https://www.myrtus-communis.de/extras/sonstiges.html (Erişim Tarihi: 04.04.2025)..

Okumuş, E. (2009). "Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde Mersin". *Arter*, 1, 30-31.

Özgen, Z. N. (2007). *Adana (Merkez) Halk Hekimliği Araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sakaoğlu, S. (1976). *101 Anadolu Efsanesi*. İstanbul: Damla Yayınevi.

Şimşek, E. (1989). "Yusufçuk Kuşu". *İçel Kültür Dergisi, 3*(8), 8-12.

Tuberoso, CIG., Rosa, A., et al. (2010). "Chemical Composition and Antioksidant Activities of Myrtus Communis L. Berries Extracts". *Food Chemistry* 123, 1242-1251.

Tuncel, M. (2004). "Mersin". *TDV İslâm Ansiklopedisi,* 29: 212-215.

Türk Dil Kurumu. (1977). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü L-R 9*. hzl. Ö. A. Aksoy vd. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (1982). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü 12*. hzl. Ö. A. Aksoy vd. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü 1-6*. hzl. Ö. A. Aksoy vd. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uysal, Y. (2008). *Gazipaşa'da Folklor ve Halk Edebiyatı Ürünleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uysal, Y. (2009). "Gazipaşa Folkloru / Geçiş Dönem Âdetleri". *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2*(3), 209-224.

Vural, S. (2016). *Tarihteki Mersin Kadınları*. Mersin: İçel Soroptimist Kulübü Yayını.

Yalgın, A. R. (1993). *Cenupta Türkmen Oymakları I*. Ankara.

Yetişen, R. (1977). "Naldöken Tahtacılarında Ölüm". *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi 17*(340), 8145-8146.

Yıldırım, F. (2006). *Adana ve Osmaniye İlleri Ağızları 2*. Ankara Türk Dili Kurumu Yayınları.